

Heaolu-agenda hariduses: filosoofiline uurimus

RUTH CIGMAN
R.CIGMAN@IOE.AC.UK

1. David Cameroni õnnelikkuse- agenda

UK õnnelikkuse indeks, et hinnata rahva
meeleolu
Hoolimata kärpete survest, tahab Cameron,
et heaolu määr suunaks poliitikat

Ajaleht *Guardian*, november 2010

Oodatav avalik arutelu

Mis on õnnelikkus?

- Nauding?
- Jõukus?
- Tervis?
- Sotsiaalne staatus?
- Perekonnaelu?

(Aga kas see on selline kontrollnimekirja küsimus?)

Õnnelikkuse-agenda varjatud eeldused

- Demokraatias saab tähenduse
küsimumused lahendada küsitluse abil.
- Õnnelikkust saab
 - a) mõõta
 - b) edendada riigi tasandil.

Mõned huvitavad küsimused õnnelikkuse kohta

- Mida tähendab taotleda ja aidata teistel
taotleda õnnelikkust?
- Kuidas me saame teada, kui õnnelik
inimene on?
- Millised on seosed õnnelikkuse, heaolu,
naudingu, rahulolu ja hea elu vahel?

2. UK õnnelikkuse-debati taust

1995: õpilane pussitab direktor Philip
Lawrence'it koolivärava juures

1997: Tony Blair "Haridus, haridus, haridus"

Standardite agenda

Tõsta standardeid, saavutada paremini haritud elanikkond - ja inimesed töötavad rohkem, ei ela abirahadest, hoiduvad kuritegevusest ...

Aga kas see idee oli õige?

Probleem

- Standardite tõstmine tähendab edukate ja läbikukkujate eristamist.
- Hariduses ebaõnnestumise tagajärgedeks on võõrandumine, õigusrikkumised, vägivald jne: samad probleemid, mida standardite agenda püüab lahendada.
- Selline agenda võib aidata mõnesid lapsi, kuid väidetavalt teeb see teiste jaoks asjad halvemaks, sest juhib tähelepanu nende ebaõnnestumistele ja paneb neid end tundma väärtusetute ja väljatõugatudena.

2000: 8-aastase Victoria Climbié' surm

"Kõige hullem lapse väärkohtlemise juhtum, mida olen näinud"

Patoloog

Iga laps loeb: muutus laste jaoks (2004)

Iga laps loeb (*Every Child Matters*) on uus lähenemine laste ja noorte heaolule sünnist 19. eluaastani.

Valitsuse eesmärk on, et iga laps, hoolimata taustast või asjaoludest, saaks vajaliku toetuse, et :

- olla terve
- tunda end turvaliselt
- rõõmustada ja saavutada
- anda positiivne panus
- saavutada majanduslik heaolu.

Algkooli käitumise ja kohalkäimise pilootprogramm

Sisaldas õppimise sotsiaalsete ja emotsionaalsete aspektide programmi (*SEAL*):

- eneseteadlikkus
- tunnete juhtimine
- motivatsioon
- empaatia
- sotsiaalsed oskused

Hindamine, Hallam (2009)

"*SEAL* programm on olnud edukas laste emotsionaalse heaolu edendamisel"

	Väga nõus	Nõus
Direktorid	38%	62%
Õpetajad	21%	65%
Muu personal	11%	85%

3. SEAL: aristotellik haridus?

SEAL: tundeharidusena on selle eesmärgiks sisendada teatud väärtusi.

See on moraalikasvatuse vorm. Kas see on seepärast anti-liberaalne, nagu mõned väidavad?

Koolid ja lapsevanemad on alati püüdnud mõjutada laste väärtusi.

Aristoteles, Nichomachose eetika, 1106b19

. . . Nii võib hirmu tunda, olla julge, himustada, vihastada, kaasa tunda ja üldse tunda naudingut või kannatust kas rohkem või vähem, mis pole kumbki hea, küll on seda aga siis, kui peab, mille pärast peab, mis suhtes peab, mistõttu peab ja nii, nagu peab – see on vahepealne ja ülimalt hea, kuuludes loomutäiuse juurde.

Upheavals of Thought: the intelligence of the emotions
(2001), Martha Nussbaum

Emotsioonid on:

üle ujutatud intellekti ja eristamisega... [sisaldades] hinnanguid juhitamatute väliste objektide tähtsuse kohta meie heaolu jaoks.

Vt Daniel Goleman (1991), *Emotional Intelligence*

Võõrandumine koolides on osalt taltsutamata emotsioonide küsimus...

Mõned SEAL-i tulemused

- Suudan kindlaks teha, ära tunda ja väljendada mitmesuguseid tundeid.
- Tean, et tunded, mõtted ja käitumine on seotud.
- Saan aru, kui tunded võtavad minu üle võimust.
- Tean, et mul võib olla mis tahes tundeid, aga ma ei või käituda mis tahes viisil mulle pähe tuleb.
- Tunnen, et ma kuulun oma klassi, kooli ja kogukonda ja mind väärtustatakse seal.
- Suudan ennast sobival hetkel kehtestada.

Probleemid SEAL-iga

- 1 See põhineb laste endi antud vastustel (epistemoloogia)
- 2 See on universaalne (mitte isiklik, lähedane) sekkumine (eetika)
- 3 See toob kaasa, et lapsed satuvad isikliku läbikukkumise ohtu?

4. Probleemid enda antud vastustega

Kaks bihevioristi kohtuvad tänaval.

‘Sul läheb hästi,’ ütleb üks teisele, ‘kuidas mul läheb?’

See on pöörane, aga Wittgensteinil oli õigus (vastupidiselt Descartes'ile), kui ta eitas, et meil on eksimatu teadmine oma vaimsetest seisunditest.

Kristjansson (2007)

kõikidele enda antud vastustel põhinevatele meetoditele omane [probleem] on see, et inimesed võivad valesti hinnata oma isiklikke omadusi, meelega või ennast pettes. (Olen ise saanud kõrge tulemuse... [emotsionaalse intelligentsuse küsimustikus], kuid mõistnud tagantjärele, et mitmed minu endale omistatud omadused pole realistlikud!)

Cigman (2004)

Enesehinnangu küsimustikud annavad suurepärase võimaluse emotsioonide teesklejatele. Kui küsida, kas vastaja on väga nõus, nõus, ei ole nõus või kindlasti ei ole nõus väitega "Ma tunnen, et mul on mitmeid häid omadusi", siis inimene, kes endas kahtleb, võib mõelda järgmiselt: "Ma ei ole kuigi meeldiv... aga ma pole ka nii halb! Ma andsin oma vennale osa oma šokolaadist – mis siis, et ta sai väiksema tüki? Ma helistasin vanaemale eelmisel kuul, või oli see nüüd üle-eelmine... Tegelikult, rohkem sellele mõeldes, ma olen päris hea inimene. Muidugi on mul mitmeid häid omadusi!"

Kas heaolu-küsimustikud mõõdavad midagi?

Kujutlege, et keegi ütleb: "Aga ma tean, kui pikk ma olen!" ja paneb oma käe endale pea peale, et seda tõestada.

Wittgenstein (1953)

Heaolu-agenda hariduses

- 1 Me mõõdame teatud laste heaolu.
- 2 Me tahame seda edendada, niisiis kasutame üldist sekkumist – õppematerjalide kogu õpetajatele kasutamiseks – nende laste jaoks.
- 3 Seejärel mõõdame jälle heaolu ja leiame, et meie sekkumine oli edukas.

SEAL-i õppematerjal (KS2)

HOLLY: Koos oma abilisega aitan teil mõista ja tegeleda mõnede nende keeruliste tunnete ja olukordadega, millest me end leiame.

ZAC: Kui ma vaatan lehekülge, siis oleksid seal justkui ainult numbrid igal pool, ujuvad üles ja alla.

NAT: Lihtsalt proovi paar korda sügavalt hingata.

JOE: Tühjenda oma pea ja unusta kõik muu.

HOLLY: Tead, Zac, sa pole rumal ja sa *suudad* arvutada.

Emotions in motion (film), *Teacher's TV*

"Sa suudad..." Teatud sekkumine

"Sa *suudad* arvutada."

"Sa *suudad* hüpata basseini."

"Sa *suudad* suitsetamise maha jätta."

"Sa *suudad* kiusajatele "ei" öelda."

Vt Martin Buber, *I and Thou* (1937)

SEAL-i tulemused

- Ma suudan võtta vastutuse oma tegude ja õppimise eest.
- Suudan kindlaks teha, ära tunda ja väljendada mitmesuguseid tundeid.
- Suudan peatuda ja järele mõelda, enne kui tegutsen.
- Suudan ennast rahustada, kui ma nii otsustan.

Ebaõnnestumise retsept?

Kolmanda isiku kasutamine on teise inimesega suhtlemisel eksitav

- Perearsti juures naeratavad registratuuri töötajad jäiselt patsientidele, vedades läbitud koolitusi alt (kuidas kohelda *neid*, patsiente...)
- Õpetajad räägivad lastevanematega koosolekutel jäigalt ja korrektselt... (kuidas rääkida *nendega*, vanematega)
- Õpetajad räägivad jäigalt ja korrektselt lastega talk ... (kuidas rääkida *nendega*, lastega...).

(Kas SEAL depersonaliseerib hariduse?)

5. Mis lõpuks on õnnelikkus?

Ma tõusin koos päikesega ja olin õnnelik; ma läksin jalutama ja olin õnnelik; ma nägin ema ja olin õnnelik; ma läksin tema juurest ära ja olin õnnelik; ma läksin läbi metsade ja üle mägede, ma uitasin orgudes, ma lugesin ja logelesin; ma töötasin aias, ma korjasin puuvilju, ma abistasin kodutöodes, ja õnnelikkus tuli minuga kõikjale.

Rousseau, *Pihimused*

(Kas see on see, mida tahame oma lastele?)

?

Ma tõusin koos päikesega ja olin õnnelik; ma läksin jalutama ja olin õnnelik; ma nägin ema ja olin õnnelik; ma läksin tema juurest ära ja olin õnnelik; ma läksin läbi metsade ja üle mägede, ma uitasin orgudes, ma lugesin ja logelesin; ma töötasin aias, ma piinasin mõnd oravat, ma tapsin inimese, kes püüdis mind takistada, ja õnnelikkus tuli minuga kõikjale.

Mõned soovitusused

- Me ei peaks laste jaoks taotlema õnnelikkust, rahulolu või naudingut, vaid heaolu või *eudaimonia't* (head elu). See on vääramatult eetika mõiste, mille juured on meie inimikkuses.
- Inimesele eripärane võime, mida tuleb arendada, on võime reageerida targalt heale ja halvale õnnele.
- Meil tuleb õppida
 - hoiduma üle- ja alareageerimast olukordadele, kus asjad lähevad meie jaoks halvasti
 - lükkama naudingut edasi oluliste pikaajaliste eesmärkide nimel
 - nautima head õnne, kutsumata teistes kadedust esile
 - tulema toime väärtuste konfliktidega
 - eristama juhtumeid, kus väärtuste konflikte saab ja ei saa lahendada.

Heaolu: mõned esialgsed järeldused

- Heaolu keskmes on võime mõelda ja tunda eetiliselt.
- "Filosoofiline probleem esineb kujul: "Ma ei tea, kus ma olen."" Wittgenstein ('voice of disorientation')
- Õpetajad saavad aidata õpilastel tunnistada oma segadust ja leida oma tee elus.
- Selle eesmärgi saavutamiseks on humanitaarinetel, eriti kirjandusel, suurim tähtsus.
- Adekvaatselt personaliseerituna võib SEAL (ja sarnased programmid) mängida koolides olulist rolli.